

Az új nemzetközi klímamegállapodás

dr. Faragó Tibor c. egyetemi tanár Tibor_Farago@t-online.hu

Az új Megállapodást 2015. december 12-én este fogadták el az 1992. évi ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményében részes államok kormányzati delegációi. E Párizsi Megállapodás és az azt elfogadó Határozat fontos eredménynek tekinthető és általában is hozzájárulhat a nemzetközi együttműködés erősítéséhez. Az utolsó pillanatig folytatott egyezkedések nyomán azonban a tárgyaló felek olyan kompromisszumokat kötöttek, amelyek nyomán jelenleg felmérhetetlen, hogy 2020 után e Megállapodás mennyire hatékonyan fog hozzájárulni a tárgyat képező globális probléma megoldásához. Nem sikerült ugyanis egyetértésre jutni sem a globális szintű, sem az egyes ország-csoportokra vonatkozó számszerűsített kibocsátás-szabályozási célokról, a változásokra való felkészülést, az alkalmazkodást elősegítő konkrét együttműködési teendőkről, elsősorban a sérülékeny fejlődő országok támogatásának az eddigieknél világosabb és hatásosabb körülményeiről. Mindezen témakörökben és egy sor más ezekhez kapcsolódó ügyben a Megállapodás egyelőre az alapvető irányokat, elveket, illetve az együttműködési kereteket és intézményi megoldásokat tartalmazza.

A teendők

A Párizsi Megállapodás egyetemes, azaz - a Kiotói Jegyzőkönyvtől eltérően - minden ország számára általánosságban előír klímapolitikai kötelezettségeket. Az új Megállapodás számos kulcsfontosságú területre meghatározza az általános célkitűzést, a konkrétabb célok és feladatok „körvonalait”, de ahhoz, hogy e Megállapodás valóban működőképes legyen, a következő évek során minden egyes ilyen területre ki kell dolgozni és el kell fogadni a részletes tartalmat, szabályrendszert. Ezek

nélkül még az is kétséges, hogy az egyes országok megkezdik-e a csatlakozást a Megállapodáshoz, azaz a 2016 áprilisában esedékes aláírási ceremónia után az aláírók majd megerősítik-e, ratifikálják-e 2020-ig a csatlakozási szándékukat, ami által a Megállapodás Részeseseivé válnának.

A Megállapodás a 2020 utáni időszakról szól, de a tárgyaló felek által elfogadott Határozat világossá teszi, hogy elsősorban a fejlett országoktól elvárt a Kiotói Jegyzőkönyv 2012. évi Dohai Módosításában 2020-ig vállalt kibocsátás-csökkentési és más (finanszírozási, technológiai együttműködési stb.) kötelezettségeik végrehajtása, sőt azok szintjének emelése. Ez mindenekelőtt feltételezi, hogy e Módosítás mielőbb hatályba lép (de az eddig eltelt három évben alig több, mint az ehhez szükséges 144 csatlakozási nyilatkozat harmadát helyezték letétbe az országok). Úgy is lehet tekinteni, hogy mindez egyfajta „hitelességi” előfeltétel ahhoz, hogy a fejlődő országok többsége komolyan vegye a Párizsi Megállapodásban 2020 utánra vállalt teendőket.

A területek

A Megállapodás rögzíti, hogy jóval +2°C alatt kell tartani a globális felmelegedést, de fontos ennek korlátozása már +1,5°C-nál. Ugyanakkor a szövegből kikerült mindenféle - határidőkhöz kötött - számszerű közös kibocsátás-csökkentési cél; csupán az szerepel, hogy: az üvegházhatású gázok alacsony szintű kibocsátásával együtt járó fejlődésre van szükség. továbbá mielőbb el kellene érni, hogy a globális kibocsátások már nem növekedjenek és az évszázadunk második felében már gyorsan csökkenjenek. Ennek érdekében minden országnak először legkésőbb a Megállapodáshoz való csatlakozásakor nyilatkoznia kell egyebek mellett arról, hogy milyen kibocsátás-szabályozási célokat tűz ki maga elé: a fejlettek esetében

abszolút kibocsátás-csökkentés célt kell megadni, a fejlődők esetében egyelőre elégséges csak a kibocsátás-szabályozás erőfeszítéseik megerősítésének jelzése, pontosítása. Ezt követően öt évenként kell az országoknak – növekvő szintű vállalást tartalmazó – terveket benyújtaniuk. E feladatok elvégzéséhez és teljesítéséhez a fejlődőknek támogatást fognak biztosítani. Mindez együtt azt eredményezi, hogy innentől számított több éven keresztül csak a most rendelkezésre álló szándéknyilatkozatok alapján lehet feltételes becslést adni a globális kibocsátás-csökkentés mértékeire, márpedig a Határozat által is idézett, 2030-ra szóló becslés (55 Gt) nagymértékben elmarad a +2°C küszöbérték átlépésének elkerüléséhez szükséges kibocsátás-csökkentési mennyiségtől (40 Gt).

A nemzetközi „piaci” és „nem-piaci” eszközökre is utal a Megállapodás, s ha kerülve is a megnevezését, de a piaci mechanizmusok sorába beleértendő a nemzetközi emisszió-kereskedelem is. Ezen önkéntesen alkalmazható eszközök szabályainak, elszámolási módszereinek kidolgozása és minden fél általi elfogadása is a következő évek feladata.

A Megállapodás hangsúlyosan szól az erdőkkel kapcsolatos feladatokról, megerősíti az egyezmény alatt eddig kialakult együttműködés fontosságát, de ezúttal a kapcsolódó Határozat külön kiemeli az e tevékenységeikkel kapcsolatos támogatások jelentőségét, az azok biztosításával és koordinációjával összefüggő teendőket.

Az eddigieknél jóval részletesebben van szó az alkalmazkodással, az alkalmazkodási képességekkel kapcsolatos nemzetközi és nemzeti szintű célokról és feladatokról. Ennek megfelelően az egyes országoknak alkalmazkodási terveket kell készíteniük. Ebben az ügyben már létrejöttek az együttműködés bizonyos nemzetközi intézményi keretei, programjai, de most az elfogadott Határozat tételesen végigveszi, hogy a következő évek során milyen eljárási rendszert kell kidolgozni a fejlődő országok e téren tett erő-

tesztéseinek elismerésére és támogatására, e támogatások elégségességének rendszeres értékelésére.

Az éghajlatváltozásnak tulajdonított veszteségek és károk témaköre – a fejlődő országok határozott fellépése nyomán – ezúttal már önálló együttműködési feladatkörként jelenik meg (azaz nem az alkalmazkodáshoz kötődően), s a Határozat egyrészt jelzi, hogy milyen további (kockázatkezeléssel, támogatással stb. kapcsolatos) eljárási feladatokat kell mielőbb megoldani, másrészt leszögezi, hogy ez az együttműködés nem biztosít semmilyen (jog)alapot a „kompenzációs felelőségekkel” kapcsolatban.

A fejlődőknek nyújtandó támogatásokkal is foglalkozik a Megállapodás (beleértve a pénzügyi támogatásokat, a technológiai együttműködést, a kapacitásépítést), s egyúttal határozta meg, hogy mi minden feladatot kell ellátni e témakörben részben 2020-ig, részben azt követően. Alapvetően a fejlett országok fognak támogatást biztosítani, növekvő mértékben, figyelembe véve (mint kiindulási szintet) a korábban megajánlott, 2020-ra elérendő 100 milliárd USD/év szintű keretet.

Átfogó alap, de nem garancia

A Megállapodáshoz csatlakozó országoknak rendszeresen be kell majd számolniuk arról, hogy miként tettek eleget feladataiknak, vállalásaiknak, s ennek elvárt tartalmára, részletességére útmutatót fognak kidolgozni. E beszámoló jelentések, az ugyancsak rendszeresen benyújtott tervek és az újabb tudományos elemzések alapján fogják értékelni az adott globális probléma közös kezelésének addigi helyzetét. Az első ilyen értékelésre 2023-ban fog sor kerülni, azaz mostantól számítva újabb nyolc év fog eltelni a nemzetközi klímapolitikai együttműködés közös helyzetértékelésig, miközben a tudományos megfigyelési és elemzési adatok alapján a vonatkozó globális környezetterhelések és hatások egyelőre lényegében változatlan ütemben erősödnek.

Összefoglalva, az új nemzetközi megállapodás új átfogó alapot, keretet biztosíthat az adott témakörben az együttműködés megerősítéséhez, de tényleges jelentőségét csak annak függvényében lehet majd megítélni, hogy milyen módon, milyen tartalommal dolgozzák ki és hajtják végre a jelenleg „hiányzó” részletes feltételeket, szabályokat. A Megállapodás és az említett Határozat tehát önmagukban nem jelentenek garanciát az eddigieknél lényegesen hatékonyabb közös fellépésre a mind kockázatosabbnak látszó globális éghajlatváltozási folyamat megfékezéséért.